ФУНКЦІОНАЛЬНО-ОРГАНІЗАЦІЙНА ТА ШТАТНА СТРУКТУРА ТЕРИТОРІАЛЬНИХ УПРАВЛІНЬ ДЕРЖАВНОГО БЮРО РОЗСЛІДУВАНЬ

БОГДАНОВ Роман Ігорович - докторант Харківського національного університету внутрішніх справ, доктор філософії з менеджменту
ORCID: https://orcid.org/0009-0004-4790-7627
УДК 342.9
DOI: https://doi.org/10.32782/ep.2024.2.45

У статті, спираючись на аналіз наукових поглядів вчених, запропоновано авторське визначення поняття функціонально-організаційної структури територіальних управлінь Державного бюро розслідувань. Здійснено аналіз норм чинного законодавства, на основі чого надано характеристику функціонально-організаційної та штатної структури територіальних управлінь ДБР.

Ключові слова: структура, штат, функціонально-організаційна структура, Державне бюро розслідувань, територіальне управління.

Постановка проблеми

Створення Державного бюро розслідувань – далекоглядний політичний, інституціональний та правовий крок до формування потужного централізованого органу, наділеного правоохоронними функціями. Реалізація його функцій здійснюється щодо широкого спектра злочинних дій, віднесених до підслідності вказаного суб'єкта. Цей орган також відіграє вагому роль у питанні забезпечення економічної безпеки держави. Адже наслідки від вчинення більшості окремих злочинних діянь посадовими особами, які наділені спеціальним статусом і, як правило, мають глибокі знання у певній державно-управлінській, правоохоронній, судовій та інших владних сферах правовідносин, можуть мати ще значніші деструктивні для економіки країни ризики, аніж від протиправних дій майже всіх пересічних громадян [1, с.128–129]. Саме тому, важливим завданням законодавця є забезпечення ефективного функціонування ДБР взагалі, та його структурних підрозділів, зокрема. При цьому слід зауважити, що територіальні управління мають свій внутрішній устрій, що знаходить свій прояв у функціонально-організаційній та штатній структурі.

Стан дослідження

Слід зауважити, що в останні роки низка проблемних питань, пов'язаних із діяльністю Державного бюро розслідувань, у своїх наукових працях розглядали: О. В. Бордун, Є. О. Дика, О. В. Климчук, В.В. Комашко, О. П. Левківська, О. А. Таньчук, В. В. Чумак, О. В. Щербина та багато інших. Втім, незважаючи на суттєвий теоретичний доробок, в науковій літературі фактично неопрацьованими залишається питання функціонально-організаційної та штатної структури територіальних управлінь Державного бюро розслідувань.

Мета і завдання дослідження

Мета статті полягає у тому, щоб надати характеристику функціонально-організаційній та штатній структурм територіальних управлінь Державного бюро розслідувань. Для досягнення вказаної мети необхідно вирішити наступні завдання: здійснити аналіз норм чинного законодавства, яке регулює діяльність ДБР та його структурних підрозділів; розкрити правові засади формування функціонально-організаційної та штатної структури територіальних управлінь ДБР.

Наукова новизна дослідження

Наукова новизна статті полягає у тому, що в роботі вперше дістав комплексного опрацювання теоретичний підхід стосовно характеристики функціонально-організаційної структури територіальних управлінь Державного бюро розслідувань.

Виклад основного матеріалу

Починаючи наукове дослідження відзначимо, що функціонально-організаційну структуру територіальних управлінь ДБР слід тлумачити як нормативно закріплену систему елементів, які відрізняються один від одного спрямованістю діяльності на виконання окремих завдань, та котрі взаємодіють між собою в процесі їх реалізації та пов'язані між собою загальним призначенням Бюро.

Згідно Закону України «Про Державне бюро розслідувань» для забезпечення виконання завдань утворюються такі його територіальні управління: 1) територіальне управління, розташоване у місті Львові, що поширює свою діяльність на Волинську, Закарпатську, Івано-Франківську, Львівську, Тернопільську області; 2) територіальне управління, розташоване у місті Хмельницькому, що поширює свою діяльність на Вінницьку, Житомирську, Рівненську, Хмельницьку, Чернівецьку області; 3) територіальне управління, розташоване у місті Миколаєві, що поширює свою діяльність на Кіровоградську, Миколаївську, Одеську області; 4) територіальне управління, розташоване у місті Мелітополі, що поширює свою діяльність на Автономну Республіку Крим, Запорізьку, Херсонську області, місто Севастополь; 5) територіальне управління, розташоване у місті Полтаві, що поширює свою діяльність на Дніпропетровську, Полтавську, Сумську, Харківську області; 6) територіальне управління, розташоване у місті Краматорську, що поширює свою діяльність на Донецьку і Луганську області; 7) територіальне управління, розташоване у місті Києві, що поширює свою діяльність на місто Київ, Київську, Черкаську та Чернігівську області [2]. Такий розподіл управлінь відображає принцип територіальності, заснований на адміністративно-територіальному розподілі країни.

Доцільно підкреслити той факт, що кожне територіальне управління охоплює своєю компетенцією низку областей, які мають певну схожість за такими ознаками, як: територіальне, географічне розташування; культурно-історичний спадок; соціально-економічне та демографічне становище; вплив повномасштабної військової агресії на суспільні відносини на цих територіях тощо. Кожна з таких ознак впливає відповідно й на обсяг та видовий склад тих правопорушень, які є підслідні Бюро. Означене вимагає різні підходи до побудови штатної структури кожного окремого територіального управління.

Керівник підрозділу центрального апарату Державного бюро розслідувань вносить Директору Державного бюро розслідувань пропозиції щодо штатного розпису підрозділу (органу), а також проект положення про відповідний підрозділ для його затвердження. Директор затверджує структуру та штатну чисельність центрального апарату та територіальних органів Державного бюро розслідувань [2].

Слід підкреслити справедливість судження І.С. Ковальчука, що для ефективної діяльності територіальних управлінь Державного бюро розслідувань необхідною є визначення оптимальної організаційно-штатної структури та постійне її вдосконалення відповідно до потреб розвитку держави [3, с. 222]. Кожне з територіальних управлінь має схожу функціонально-організаційну структуру, що пояснюється єдністю поставлених завдань. Наприклад, структура територіального управління ДБР у місті Краматорську включає :

1. Керівництво: директор, перший заступник директора, заступник директора-начальник слідчого управління.

2. Слідчі підрозділи (слідче управління): перший слідчий підрозділ (відділ з розслідування злочинів у сфері службової діяльності та корупції); другий слідчий підрозділ (відділ з розслідування злочинів, вчинених працівниками правоохоронних органів та у сфері правосуддя); третій слідчий відділ (відділ з розслідування військових злочинів).

3. Оперативні підрозділи: відділ супроводження оперативними підрозділами до-

судових розслідувань; відділ оперативних розробок; відділ інформаційно-аналітичної розвідки.

4. Інші: сектор документального забезпечення; сектор режимно-секретної роботи та захисту інформації; сектор організаційно-адміністративного та аналітичного забезпечення; сектор матеріально-технічного забезпечення; сектор договірної роботи та правового забезпечення; сектор кадрової роботи та державної служби; фінансово-економічний сектор; спеціаліст по зв'язкам з громадськістю та засобами масової інформації [4].

Перелічені елементи можна вважати типовими для інших територіальних управлінь. Розглянемо основні спрямованості діяльності означених функціонально-організаційних елементів структури.

Керівництво територіальним управлінням здійснюють Директори територіальних управлінь Державного бюро розслідувань та їх заступники, керівники підрозділів центрального апарату Державного бюро розслідувань та їх заступники призначаються на посаду та звільняються з посади Директором Державного бюро розслідувань. Такі особи призначаються на посади Директором Державного бюро розслідувань за поданням конкурсних комісій [2]. В основі правового статусу керівника лежать завдання, функції та обумовлені ними компетенція та повноваження. Зміст компетенції керівника обумовлює коло підслідних територіальному управлінню кримінальних правопорушень та територіальне охоплення його діяльності, а також повноваження, спрямовані на забезпечення належного функціонування очолюваного ним відомства. В свою чергу до складу повноважень входять визначені законами та підзаконними нормативно-правовими актами права та обов'язки. На думку Р.Ю. Курепіна, повноваження керівника територіального правління ДБР найбільш доцільно поділити на такі види: 1) за відношенням до служби: а) загальні, що властиві йому як працівникові ДБР на рівні з іншими працівниками; та б) спеціальні, обумовлені особливим правовим статусом, пов'язаним із специфікою займаній посаді; 2) за основними напрямками діяльності: внутрішньоорганізаційні, кадрові, інформаційно-аналітичні, представницькі тощо [5, с. 240].

Основне навантаження щодо виконання завдань ДБР лежить на слідчих та оперативних підрозділах. І.Ф. Літвінова та Є.Ю. Рєпіна справедливо зазначають, що специфіка підслідності ДБР і компетенція даного органу загалом стосується розслідування одних із найбільш складних категорій злочинів, а саме – вчинених представниками органів державної влади, суду і правоохоронних органів. Йдеться про провадження, де майже завжди є ризики протидії розслідуванню як винними, так й іншими зацікавленими особами. Тому така функціональна специфіка органу повинна була одержати практичне втілення у вигляді інституції з широкими повноваженнями та професійними і досвідченими працівниками, належним чином забезпеченими технічними засобами та науковим супроводом [6]. Отже, від якісної роботи працівників слідчих та оперативних підрозділів залежить ефективність діяльності Бюро в цілому.

Згідно Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» її реалізують такі оперативні підрозділи ДБР: оперативні, оперативно-технічні, внутрішнього контролю, забезпечення особистої безпеки. У кожному випадку наявності підстав для проведення оперативно-розшукової діяльності заводиться оперативно-розшукова справа. Постанова про заведення такої справи підлягає затвердженню начальником оперативного підрозділу органу Державного бюро розслідувань. Оперативні підрозділи Державного бюро розслідувань проводять слідчі (розшукові) дії та негласні слідчі (розшукові) дії у кримінальному провадженні за дорученням слідчого, дізнавача, прокурора в порядку, передбаченому Кримінальним процесуальним кодексом України (КПК). Письмові доручення щодо проведення слідчих (розшукових) та негласних слідчих (розшукових) дій, надані слідчим, дізнавачем, прокурором у межах компетенції та в установленому порядку, є обов'язковими до виконання оперативним підрозділом. У разі виявлення ознак кримінального правопорушення оперативний підрозділ, який здійснює оперативно-розшукову діяльність,

зобов'язаний невідкладно направити зібрані матеріали, в яких зафіксовано фактичні дані про протиправні діяння окремих осіб та груп, відповідальність за які передбачена Кримінальним кодексом, до відповідного органу досудового розслідування для початку та здійснення досудового розслідування в порядку, передбаченому КПК [7].

У порівнянні зі слідчими та оперативними підрозділами «інші» підрозділи своїм призначенням покликані всебічно забезпечувати роботу перших. Зокрема, структурний підрозділ (відповідальна особа) територіального управління ДБР, до функціональних обов'язків якого (якої) належать організація та забезпечення доступу до публічної інформації вживає заходів щодо оприлюднення інформації, зокрема у формі відкритих даних, про: 1) перелік наборів даних, які підлягають оприлюдненню у формі відкритих даних; 2) систему обліку, види публічної інформації, якою володіє орган Державного бюро розслідувань; 3) порядок складання, подання запиту на інформацію, оскарження рішень розпорядника інформації, дій чи бездіяльності; 4) розташування місця, де надаються необхідні запитувачу форма для подання запиту на отримання публічної інформації у письмовому вигляді, форма для подання запиту на отримання публічної інформації електронною поштою; 5) звіти про задоволення запитів на інформацію [8].

Кадрова робота відповідних структурних підрозділів має стратегічний характер, що полягає у плануванні наповнення кадрами ДБР, оформлення вакантних посад та вимог до них; робота з добору, відбору кадрів – оголошення про наявність вакантних місць, укладення контракту, прийняття присяги працівником, підготовка наказу про прийняття на службу до ДБР, підбиття підсумків стажування працівників, які не мають досвіду практичної роботи за спеціальністю, оцінка службової діяльності зі складенням характеристик на підлеглих для просування по службі; заохочення та стимулювання персоналу; підвищення професіоналізму службовців та перепідготовка кадрів; процесуальне супроводження переведення чи переміщення службовців [9, с. 153-154].

Сектор режимно-секретної роботи та захисту інформації забезпечує облік, зберігання, використання документів та інших матеріальних носіїв інформації, що містять службову інформацію відповідно до Переліку відомостей, що становлять службову інформацію у центральному апараті та територіальних управліннях Державного бюро розслідувань, зокрема: відомості щодо роботи з персоналом (наприклад, відомості про персональні переліки, посади та персональні дані осіб рядового і начальницького складу; належність до підрозділів внутрішнього контролю, підрозділів, які здійснюють оперативно-розшукову діяльність, домашні адреси); фінансової діяльності (у тому числі встановлення розміру, нарахування і виплати грошового забезпечення особам рядового та начальницького складу органу ДБР); діяльності у сфері забезпечення функціонування органу ДБР (як от відомості про працівників органу ДБР, за якими закріплені службові транспортні засоби, відомості за окремими показниками про номенклатуру, фактичну наявність, фінансування, потребу в забезпеченні озброєнням, військовою та спеціальною технікою органу ДБР тощо); діяльності у сфері внутрішнього контролю; відомості у сфері оперативно-розшукової діяльності та досудового розслідування (відомості щодо осіб, які відвідували, викликались, перебували тощо у службових приміщеннях та будівлях органу ДБР; тощо [10].

Сектор організаційно-адміністративного та аналітичного забезпечення серед іншого готує інформацію для аналітичних довідок про роботу зі зверненнями громадян, що надійшли до територіальних управлінь ДБР за певний звітній період. Як приклад, у І кварталі 2024 року надійшло 2 787 письмових звернень громадян (у І кварталі 2023 року – 1 319), з них до Територіального управління Державного бюро розслідувань, розташованого у місті Краматорську, – 223 звернення (за аналогічний період 2023 року – 150 звернень); Територіального управління Державного бюро розслідувань, розташованого у місті Львові, – 1062 звернення (за аналогічний період 2023 року – 826 звернень); Територіального управління Державного бюро розслідувань, розташованого

у місті Мелітополі, – 243 звернення (за аналогічний період 2023 року – 94 звернення) [11].

Слід зазначити, що функціонально-організаційна структура територіальних управлінь ДБР вдосконалюється. Так, Стратегічною програмою діяльності ДБР на 2022–2026 рр. як заходи удосконалення/оптимізації організаційної структури територіальних управлінь ДБР передбачено утворення у їх складі: оперативно-технічного підрозділу, спецпідрозділу фізичного захисту, спеціалізованого підрозділу з розслідування катувань, уведення у штат слідчого відділу посад криміналістів. Забезпечення діяльності утворених у 2021 році у кожному обласному центрі в межах визначеної граничної чисельності Державного бюро розслідувань відокремлених підрозділів, зокрема організація документообігу та утворення у їх складі: режимно-секретного підрозділу; сектору оперативного чергування [12]. Окремі пункти цієї програми вже реалізовано, інші мають бути реалізовані протягом найближчих років.

Висновки

Таким чином, функціонально-організаційна структура територіальних управлінь являє собою внутрішній устрій підрозділів, при якому розподіл праці відбувається за функціональними обов'язками на основі оптимального використання компетентності працівників, що відповідають за конкретний напрямок роботи. Означена структура безпосередньо впливає на штатну структуру. ЇЇ склад визначається з урахуванням специфіки кількісного та якісного обсягу різновидів правопорушень, які є підслідними ДБР, що в свою чергу залежить від географічного, соціально-економічного, воєнно-безпекового та іншого стану на тих територіальних одиницях, які є підконтрольними відповідному управлінню. Розбудова функціонально-організаційної та штатної структури територіальних управлінь на основі спеціалізації її структурних підрозділів та зосередженості на основних напрямках діяльності спрямована на підвищення ефективності виконання покладених на ДБР завдань.

Література

1. Гаруст Ю. В., Мельник В. І. Правоохоронні органи на захисті економічної безпеки України: адміністративно-правовий аспект : монографія. Суми : Вид.-вироб. підприємство «Мрія», 2019. 256 с.

2. Про Державне бюро розслідувань. Закон України від 12 листопада 2015 року № 794-VIII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/794-19/conv#n6

3. Ковальчук І. С. Особливості правового статусу Державного бюро розслідувань. Держава та регіони. Серія: Право. 2020. № 4 (70). С. 221-225

4. Територіальне управління Державного бюро розслідувань, розташоване у місті Краматорську. Річна програма діяльності 2019-2020. URL: https://dbr.gov.ua/assets/files/kram_doc/richna-programa-diyalnosti-tu-dbr-u-m.kramatorsku-2019-2020_compressed.pdf

5. Курепін Р.Ю. Компетенція та повноваження керівника територіального управління Державного бюро розслідування. Європейські перспективи. № 1. 2023. С. 236-241.

6. Літвінова І. Ф., Рєпіна Є. Ю. Державне бюро розслідувань у сучасній системі правоохоронних органів України: правові аспекти створення та діяльності. Юридичний вісник. № 4 (65). 2022. С. 179-184

7. Про оперативно-розшукову діяльність. Закон України від 18 лютого 1992 року № 2135-XII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2135-12#Text

8. Про затвердження Порядку забезпечення доступу до публічної інформації у Державному бюро розслідувань та його територіальних управліннях. Наказ Державного бюро розслідувань від 05 січня 2023 року № 8. URL: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0008911-23#Text

9. Тимошенко В.О. Адміністративно-правові засади кадрового забезпечення діяльності Державного бюро розслідувань. Дис канд юрид наук. 12.00.07. Київ. 2020. 235 с.

10. Про затвердження Переліку відомостей, що становлять службову інформацію у центральному апараті та територіальних управліннях Державного бюро розслідувань. Наказ Державного бюро розслідувань

АНОТАЦІЯ

Встановлено, що функціонально-організаційну структуру територіальних управлінь Державного бюро розслідувань слід тлумачити як нормативно закріплену систему елементів, які відрізняються один від одного спрямованістю діяльності на виконання окремих завдань, та котрі взаємодіють між собою в процесі їх реалізації та пов'язані між собою загальним призначенням Бюро.

Акцентовано увагу на тому, що кожне територіальне управління охоплює своєю компетенцією низку областей, які мають певну схожість за такими ознаками, як: територіальне, географічне розташування, культурно-історичний спадок, соціально-економічне та демографічне становище, вплив повномасштабної військової агресії на суспільні відносини на цих територіях тощо.

Узагальнено, що функціонально-організаційна структура територіальних управлінь являє собою внутрішній устрій підрозділів, при якому розподіл праці відбувається за функціональними обов'язками на основі оптимального використання компетентності працівників, що відповідають за конкретний напрямок роботи. Означена структура безпосередньо впливає на штатну структуру. Її склад визначається з урахуванням специфіки кількісного та якісного обсягу різновидів правопорушень, які є підслідними ДБР, що в свою чергу залежить від географічного, соціально-економічного, воєнно-безпекового та іншого стану на тих територіальних одиницях, які є підконтрольними відповідному управлінню. Розбудова функціонально-організаційної та штатної структури територіальних управлінь на основі спеціалізації її структурних підрозділів та зосередженості на основних напрямках діяльності спрямована на підвищення ефективності виконання покладених завдань.

Ключові слова: структура, штат, функціонально-організаційна структура, Державне бюро розслідувань, територіальне управління.

SUMMARY

It has been established that the functional and organizational structure of the territorial departments of the State Bureau of Investigation should be interpreted as a normatively fixed system of elements that differ from each other in the focus of activities on the performance of individual tasks, and which interact with each other in the process of their implementation and are connected by the general purpose of the Bureau .

Attention is focused on the fact that each territorial administration covers a number of areas with its competence, which have certain similarities according to such features as: territorial, geographical location, cultural and historical heritage, socio-economic and demographic situation, the impact of full-scale military aggression on social relations on these territories, etc.

It is summarized that the functional-organizational structure of territorial administrations is an internal organization of subdivisions, in which the division of labor takes place according to functional duties based on the optimal use of the competence of employees responsible for a specific area of work. The specified structure directly affects the staff structure. Its composition is determined taking into account the specifics of the quantitative and qualitative scope of the types of offenses that are subject to investigation by the SBI, which in turn depends on the geographical, socio-economic, military-security and other conditions in those territorial units that are under the control of the relevant administration. The development of the functional-organizational and staff structure of territorial administrations based on the specialization of its structural subdivisions and concentration on the main areas of activity is aimed at increasing the efficiency of the assigned tasks.

Key words: structure, staff, functional and organizational structure, State Bureau of Investigation, territorial administration.

від 29.06.2021 № 373. URL: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0373911-21#n9

11. Аналітична довідка про роботу зі зверненнями громадян, що надійшли до Державного бюро розслідувань та його територіальних управлінь у I кварталі 2024 року . URL: https://dbr.gov.ua/assets/files/documents/2024/analitichna-dovidka-i-kvartal-2024-roku.pdf

12. Стратегічна програма діяльності Державного бюро розслідувань на 2022–2026 рр. URL: https://dbr.gov.ua/assets/files/diyalnist/strategichna-programa-diyalnosti/strategichna-prog.pdf